

109) tęsia anksčiau minėtą vardų chronologizavimo temą. F. Reinholdo straipsnyje apie „Tiuringijos registro“ vardyną (p. 111–117) pateikta 250 geografinių vardų klasifikacija: skiriami oficialūs, neoficialūs ir netikri vardai. I. Bily publikacijoje (p. 119–174) iš buvusios sen. sorbų srities vietovardžių rekonstruoti slaviški asmenvardžiai lyginami su bendraslaviškais vardais ir yra ypač svarbūs slavų onomastikos atlaso sudarymui. Didžioji dalis analizuojamos medžiagos yra dvikamieniai asmenvardžiai, turintys nesutrumpintą pirmąjį narį. Šalia pastarųjų pateikiami vardai su sutrumpintu pirmuoju nariu, neiginiu ar prepozicija. Sen. sorbų teritorijoje vartoti rekonstruoti asmenvardžiai atskleidžia paveldėtą ide. vardų sistemą. Straipsnio pabaigoje pateikiami žemėlapiai ir rekonstruotų asmenvardžių sąrašai.

Antrojoje knygos dalyje spausdinamame H. Waltherio straipsnyje apie senovės sorbų ir viduramžių vokiečių aukštaičių toponimus (p. 177–184) ieškoma semantinių, darybinių vietovardžių paralelių. P. Žigo (p. 185–194) analizuodamas urbanonimus didelį dėmesį skiria apeliatyvinei leksikai, kurioje randami keli skirtingi laiko kategorijos požiūriu leksemų klodai. K. Hengstas nagrinėja slavų vietovardžių vidurio Vokietijoje vartojimą iki X a. (p. 195–200). Teigiama, kad senovės sorbų vietovardžiai buvo dažnai vartoti vokiečių, todėl ir atsirado paralelios slaviškoms vokiškos formos, kurių vartojimo intensyvumą rodo XII–XIII a. duomenys. V. Hellfritzschas analizuoja vietovardžių su priesaga *-itz* susiformavimą iš genityvo bei pateikia šios srities oikonimų etimologizavimo pastabų. S. Wauer (p. 201–209) tiria vardų perkėlimo, pakeitimo priežastis. J. Dieckmannas (p. 219–228) ir F. F. Lochneris von Hüttenbachas (p. 235–238) pateikia naujų vietovardžių etimologijos aiškinimų. H. D. Pohlis (p. 229–233) nustato, kad 50% Kalserio slėnio oikonimų ir 10% mikrotoponimų yra slaviškos kilmės. Slaviškumo priežastis – pakankamai vėlyvas (XIII a.) vokiečių kalbos minėtoje teritorijoje įsigalėjimas. B. Czopek ir J. Duma aptaria ryšius tarp vandenvardžių ir gyvenviečių vardų Štettino srityje (p. 239–252). Vietovardžiai nagrinėjami darybiškai, skiriami gyvenviečių vardai, formaliai sutampantys su hidronimais, ir vardai, išvesti iš kitų vardų. Straipsnyje nemažai dėmesio skiriama vietovardžių raidai – slavizacijai ir

germanizacijai, nes 50% vietovardžių sudaro slaviški, o 40% – vokiški vardai. J. Dum a'o s straipsnyje „Lenkų kalbininkų darbai žemutinėje Pomeranijoje“ (p. 253–257) yra tos srities vardų tyrimo problematikos apžvalga, kuri neįmanoma be vokiečių ir lenkų istorijos tyrimo. W. Wenzelio straipsnyje (p. 259–267) nagrinėjamos dažniausios Vokietijos lenkiškos pavardės, kalbos sistemoje funkcionuojančios taip pat kaip ir vokiškos. Istorijos ir kalbotyros sąsajų būtinumo temą tęsia A. Greule straipsnyje „Istorinės vietovardžių knygos ir istoriniai vietovardžių leksikonai“ (p. 269–277). J. Maleninská („Senovės čekų toponiminė leksika“, p. 279–285) išskiria senąjį mikrotoponimų leksikos sluoksnį, kuriame randama metaforinių žmogaus kūno dalių pavadinimų, perkeltų vietovardžiams. M. Harvalik straipsnyje „Apie onomastikos ir dialektologijos ryšius“ (p. 287–291), remdamasis Böhmeno mikrotoponimais, kelia problemą dėl sinchroninės motyvacijos išnykimo, kai vardo pamatu eina dialektinis žodis, ypač patyręs pokyčių, sąlygotų kalbos raidos.

Iš pateiktos rinkinio apžvalgos matyti pastangų vardų nagrinėjimą grįsti teoriniais aiškinimais, ypač regima paskata neigti senas išvadas tik kruopščiai peržvelgus praeities tyrimus. Humanitariniuose moksluose atsiradusi interdisciplinškumo problema nepalieka nuošalyje ir onomastikos – atveriamą naujo dialogo su kitomis disciplinomis galimybė.

Daiva Sinkevičiūtė

Register zur Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung, Band 1–100 (1851–1987), Bearbeitet von Ivo Hajnal, Christiane Schaefer, Gerhard Schaufelberger und Sabine Ziegler, Herausgegeben von Alfred Bammesberger, Vandenhoeck & Ruprecht in Göttingen, 1997, 321 S.

1997 m. garsi leidykla Vandenhoeck & Ruprecht Göttingene labai gražiai išleido visame pasaulyje žinomo „Lyginamosios kalbotyros žurnalo“ („Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung“ (KZ)) rodykles – „Register zur Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung“, Band 1–100 (1851–1987). Jų atsakomasis redaktorius Eichstätto katalikiškojo universiteto (Katholische Universität Eichstätt) žymus indoeuropeistas profesorius Alfredas Bammesbergeris atliko labai reikšmingą ir visų laukiamą darbą; jis sutelkė žinomų šiuo-

laikinės lyginamosios kalbotyros specialistų būrelį, kuris per gana trumpą laiką parengė dvi kalbamojo žurnalo rodykles – autorinę ir dalykinę.

Kaip nurodoma tituliniam lape ir pabrėžiama redaktoriaus pratarmėje, prie šio darbo rengimo daug prisidėjo dr. Christiane Schaefer (Lyginamoji kalbotyra, Laisvasis Berlyno universitetas), dr. Sabine Ziegler (Lyginamoji kalbotyra, Würzburgo universitetas), dr. Ivo Hajnal (Indoeuropeistikos seminaras, Züricho universitetas). Su dideliu dėkingumu prof. A. Bammesbergeris mini Gerhardą Schaufelbergerį (Indoeuropeistikos seminaras, Züricho universitetas), kurio indėlis buvo labai svarbus rodyklių rengimo baigiamuoju etapu tvarkiant minėtų trijų autorių pateiktą medžiagą.

Šio darbo pratarmėje atsakomasis redaktorius pastebi, kad 100-ojo „Lyginamosios kalbotyros žurnalo“ tomo recenzijoje Bernhardas Forssmannas siūlė sudaryti bendras rodykles. Gerai, kad leidinio sudarytojai susitarė ir sudarė dvi rodykles.

Autorinės rodyklės prasideda *Adams, Douglas Q* ir baigiasi *Zyro*. Čia minimi tokie žymiausi, jau mirę indoeuropeistai, kaip Chr. Bartholomae, A. Bezenbergeris, A. Brückneris, K. Brugmannas, B. Delbrückas, A. Fickas, A. Kuhnas, R. Trautmannas, J. Wackernagelis ir daugelis kitų. Skaitytojas šioje rodyklėje ras ir žymiausių balvistų pavardžių, tokių, kaip K. Būga, E. Blessé, J. Endzelynas, E. Fraenkelis, G. Gerullis, J. Otėbskis, Fr. Spechtas ir kt.

Dalykinėse rodyklėse temos ir kalbų pavadinimai susipina. Pavyzdžiui, po temos *Albanisch* (p. 211–213) aptinkami tokie poskyriai: *Dialekte, Morphologie, Phonologie, Sonstiges, Syntax, Wortschatz*, o tema *Litauisch* (p. 288–290) turi šiuos poskyrius: *Morphologie, Phonologie, Sonstiges, Syntax, Wortschatz*. Poskyryje *Sonstiges* (Įvairūs) minimi straipsniai apie kirčio atitraukimą šiaurinėse lietuvių tarmėse, apie skolinius, tarminius tekstus, rašybą, asmenvardžius, rašomąją kalbą ir kt.

Po *Albanisch* eina bendrosios kalbotyros (*Allgemeine Sprachwissenschaft*) skyrius, kurio pirmasis poskyris skirtas afiksacijos principams, o paskutinis – citatoms iš lingvistinės literatūros.

Paskutinis įrašas rodyklėse yra *Zusammenrückung*, kuris nukreipia skaitytoją į Wackernagelio straipsnį.

Informatyvus yra ir priedas „Die Herausgeber der Zeitschrift“, kuriame surašytos visų žurnalo redaktorių pavardės pradedant pirmuoju redaktoriumi Adalbertu Kuhnu (suredagavusiu 25 tomus) ir baigiant dabartiniu redaktoriumi Alfredu Bammesbergeriu.

Profesoriaus A. Bammesbergerio ir jo kolegų kruopščiai, dalykiškai parengtos ir minėtos leidyklos gražiai išleistos *Rodyklės* (Register) yra ne tik prasmingas garsaus žurnalo jubiliejinis pagerbimas, bet ir puiki dovana visiems mokslo žmonėms – jos žymiai palengvins norimo straipsnio paiešką.

Albertas Rosinas